

OBSAH

Předmluva	13
Úvod	14
Kapitola 1 – Logoterapie a existenciální analýza	16
1 Logoterapie a existenciální analýza	18
1.1 Vymezení přístupu a jeho místo v psychoterapii	18
1.2 Obraz člověka v logoterapii	20
1.3 Základní pilíře existenciální dynamiky	21
1.4 Typy hodnot jako cesty ke smyslu	23
1.5 Noogenní neuróza a existenciální vakuum	24
1.6 Existenciální analýza jako péče o lidskou existenci	25
1.7 Terapeutický vztah v logoterapii	26
1.8 Terapeutické techniky	27
1.8.1 Paradoxní intence	27
1.8.2 Dereflexe	28
1.8.3 Změna postoje	29
1.9 Utrpení, vina a smrt jako existenciální triáda	29
1.10 Vzdělávání v logoterapii a existenciální analýze v České republice	30
Shrnutí kapitoly	32
Domácí úkoly pro studenty	35
Literatura k této kapitole	36
Kapitola 2 – Historický kontext Gestalt terapie	37
2 Historický kontext Gestalt terapie	39
2.1 Filosofická genealogie Gestalt terapie	39
2.2 Biografický vývoj Fritze Perlse	41
2.3 Přínos Laury Perlsové	42
2.4 Filosofické základy Gestalt terapie	43
2.4.1 Husserlova fenomenologie	44
2.4.2 Gestalt psychologie a teorie pole	44
2.4.3 Buberův existenciální dialog	45
2.5 Organizmická seberegulace a kontakt s prostředím	46

2.6 Fenomenologická metoda v Gestalt terapii	47
2.7 Existenciální dialog a terapeutický vztah	48
2.8 Dva kontrastní styly Gestalt terapie	49
Shrnutí kapitoly	51
Domácí úkoly pro studenty	53
Literatura k této kapitole	54
Kapitola 3 – Operacionalizovaná psychodynamická diagnostika OPD-2	55
3 Operacionalizovaná psychodynamická diagnostika – OPD-2	57
3.1 OPD interview jako základní klinický nástroj	58
3.2 Systém pěti os	59
3.3 Osa I, subjektivní prožívání onemocnění a předpoklady pro léčbu	61
3.4 Osa II, opakující se dysfunkční vztahový vzorec	62
3.5 Osa III, intrapsychické konflikty	64
3.6 Osa IV, struktura osobnosti a úrovně integrace	66
3.7 Osa V a vztah ke kategoriální diagnostice	68
3.8 Psychoterapie zaměřená na konflikt nebo na strukturu	68
3.9 Klinický přínos OPD-2 pro formulaci případu a plánování léčby	70
Shrnutí kapitoly	71
Domácí úkoly pro studenty	73
Doporučená literatura	74
Kapitola 4 – Kognitivně-behaviorální terapie	76
4 Kognitivně-behaviorální terapie	78
4.1 Paradigma behaviorální terapie, teorie učení jako základ	79
4.1.1 Habituační a senzitivizační	80
4.1.2 Dvojfaktorová teorie strachu	81
4.1.3 Naučená bezmocnost	82
4.2 Paradigma kognitivní terapie	83
4.2.1 Ellisův model REBT	83
4.2.2 Beckova kognitivní teorie deprese a úzkosti	84
4.2.3 Kognitivní omyly	85
4.3 Schématerapie Jeffreyho Younga	86
4.3.1 Módy v schématerapii	87
4.4 Expozice a prevence odpovědi v klinické praxi	88

4.5 Kazuistika z klinické praxe, obsedantně-kompulzivní porucha	89
4.6 Vzdělávání v KBT v České republice	91
Shrnutí kapitoly	93
Domácí úkoly pro studenty	96
Doporučená literatura	97

Kapitola 5 – Transakční analýza **99**

5 Transakční analýza	101
5.1 Život a dílo Erica Bernea	101
5.2 Egostavy – strukturální a funkční model osobnosti	102
5.2.1 Základní vymezení a historický původ pojmu	103
5.2.2 Strukturální model	104
5.2.3 Funkční model	105
5.3 Transakce – teorie mezilidské komunikace	106
5.3.1 Vymezení transakce	107
5.3.2 Komplementární transakce	107
5.3.3 Zkřížené transakce	107
5.3.4 Dvojité a skryté transakce	108
5.4 Psychologické hry	108
5.4.1 Definice, struktura a vzorec G	110
5.4.2 Stupně her a jejich klinický dosah	111
5.4.3 Karpmanův dramatický trojúhelník	111
5.5 Životní scénář a jeho složky	112
5.5.1 Vymezení scénáře	114
5.5.2 Zákazy a jejich preverbální původ	114
5.5.3 Popoháněči a jejich terapeutická práce	115
5.5.4 Typy scénářů podle Bernea a Steinera	116
5.6 Základní psychologické potřeby a strukturace času	117
5.6.1 Tři psychologické potřeby	118
5.6.2 Způsoby strukturace času	119
5.7 Základní životní pozice	120
5.8 Dohody v transakční analýze	121
5.9 Vzdělávání v transakční analýze	121
Shrnutí kapitoly	123
Domácí úkoly pro studenty	125
Doporučená literatura	126

Kapitola 6 – Terapie zaměřená na emoce	127
6 Terapie zaměřená na emoce (EFT)	129
6.1 Historický vývoj a intelektuální kořeny	130
6.2 Neurovědecké základy pojetí emocí	131
6.3 Teorie emocionálního schématu	133
6.4 Klasifikace emocí a jejich terapeutické implikace	135
6.5 Markery a terapeutické techniky	137
6.5.1 Pojem markeru a výzkumná metoda analýzy úloh	138
6.5.2 Přehled hlavních technik	140
6.6 Konceptualizace případu v EFT	142
6.7 Model emocionální změny	143
6.8 Empirická podpora a klinické aplikace	145
6.8.1 Specifika EFT u deprese a u komplexního traumatu	147
6.8.2 Výzkumné metody specifické pro EFT	148
6.9 Terapeutický vztah a postoj terapeuta	149
6.9.1 Integrace EFT s dalšími psychoterapeutickými přístupy	151
6.9.2 Vzdělávání a výcvik v EFT	152
6.9.3 Kritické reflexe a limity EFT	155
Shrnutí kapitoly	157
Domácí úkoly pro studenty	160
Doporučená literatura	161
Kapitola 7 – Psychoterapie v dětství a dospívání	162
7 Psychoterapie v dětství a adolescenci	164
7.1 Historická a teoretická východiska	165
7.1.1 Freud a klasická psychoanalýza	166
7.1.2 Winnicott a teorie objektových vztahů	168
7.1.3 Fonagy, Targetová a mentalizace	169
7.2 Klinická aplikace psychoanalytické a psychodynamické terapie	171
7.3 Krizová intervence v dětském věku a adolescenci	173
7.4 Skupinová psychoterapie dětí a adolescentů	175
7.5 Práce s rodinou v dětské psychoterapii	177
7.6 Pět klíčových rozdílů psychoterapie dětí a dospělých	179
7.6.1 Motivace, souhlas a dobrovolnost	180
7.6.2 Kapacita pro introspekci a způsob komunikace	181

7.6.3 Terapeutický vztah a dynamika s rodinou	182
7.7 Specifika emocionálního vývoje a jeho narušení	183
7.8 Psychoterapie a farmakoterapie v dětském věku	185
7.9 Etické aspekty psychoterapie dětí a adolescentů	186
7.10 Vzdělávání dětských psychoterapeutů	188
Shrnutí kapitoly	191
Domácí úkoly pro studenty	193
Literatura k této kapitole	194

Kapitola 8 – Schizofrenie: psychoterapeutické aspekty **195**

8 Schizofrenie – psychoterapeutické aspekty	197
8.1 Historický vývoj pojetí schizofrenie	198
8.2 Etiologie a patogeneze	200
8.2.1 Genetické faktory	201
8.2.2 Neurobiologické modely	203
8.2.3 Environmentální rizikové faktory	204
8.3 Klinický obraz schizofrenie	205
8.3.1 Pozitivní příznaky	206
8.3.2 Negativní příznaky	208
8.3.3 Kognitivní deficit	209
8.4 Schizofrenie v dětství a adolescenci	210
8.5 Klasifikační systémy a typy schizofrenie	213
8.6 Léčba schizofrenie	214
8.6.1 Farmakoterapie	215
8.6.2 Psychologické intervence	216
8.6.3 Kognitivní rehabilitace	218
8.7 Rodinné intervence	219
8.8 Komunitní péče a psychiatrická rehabilitace	221
8.9 Stigmatizace a destigmatizace	222
Shrnutí kapitoly	225
Domácí úkoly pro studenty	229
Doporučená literatura	230

Kapitola 9 – Systemická rodinná terapie **231**

9 Systemická rodinná terapie	233
9.1 Historický vývoj – od strukturní terapie k milánskému modelu	234

9.1.1	Strukturní terapie Salvadora Minuchina	235
9.1.2	Milánská škola a její vývoj	237
9.2	Postmoderní přístupy: sociální konstrukcionismus a narativní terapie	239
9.2.1	Sociální konstrukcionismus jako epistemologický základ	240
9.2.2	Kolaborativní přístup Harlene Andersenové	242
9.2.3	Narativní terapie Michaela Whitea a Davida Epstona	243
9.3	Základní pojmy a techniky systemické terapie	245
9.3.1	Cirkularita a cirkulární dotazování	246
9.3.2	Hypotézování a reflexivní tým	247
9.3.3	Změna prvního a druhého řádu	248
9.4	Terapeutický vztah v systemické terapii	249
9.5	Systemická terapie a gender, kultura, věk	251
9.6	Systemická terapie v praxi: aplikační oblasti	253
9.6.1	Práce s páry	253
9.6.2	Práce s rodinami v mandátním kontextu	255
9.6.3	Psychosomatická onemocnění a rodinný kontext	256
9.7	Vzdělávání v systemické terapii v České republice	257
	Shrnutí kapitoly	260
	Domácí úkoly pro studenty	262
	Doporučená literatura	263
Kapitola 10	Rodinné poradenství	264
10	Rodinné poradenství	266
10.1	Vymezení pojmu rodina	267
10.2	Rodinné poradenství a rodinná terapie: vzájemné odlišnosti	269
10.3	Specifika rodinného poradenství – kontext a zásady	272
10.4	Témata rodinného poradenství	274
10.5	Specifické výzvy rodinného poradenství	276
10.5.1	Dilematické situace	277
10.5.2	Mezigenerační koalice a dysfunkční vzorce	278
10.5.3	Rozvod a jeho důsledky	279
10.6	Metody poradenské práce s rodinou	280
10.6.1	Poradenský rozhovor a vedení sezení	281
10.6.2	Nácvik a hraní rolí jako výcvikové metody	283

10.7 Kazuistické ilustrace	285
10.7.1 Rodič a dospívající dítě	285
10.7.2 Manželský pár po narození dítěte	286
10.7.3 Rodina stojící před životní změnou	287
10.8 Vzdělávání v rodinném poradenství	288
Shrnutí kapitoly	291
Domácí úkoly pro studenty	294
Doporučená literatura	295

Kapitola 11 – Satiterapie **296**

11 Satiterapie	298
11.1 Filosofické a duchovní základy – Abhidhamma a theravádový buddhismus	299
11.2 Meditační praxe terapeuta jako základ kompetence	302
11.3 Filosofie interakčních paradigmat: moc, ovládat, mít vliv	304
11.4 Základní atributy terapeutické práce v satiterapii	306
11.4.1 Kontrakt	307
11.4.2 Ukotvení	307
11.4.3 Práce s prostorem a přechodové rituály	309
11.4.4 Konkretizace a technika kamenů	310
11.4.5 Konzervace	312
11.4.6 Označování a viněty	313
11.4.7 Reflexe a komentování	314
11.5 Satiterapie ve skupinovém kontextu	316
11.6 Satiterapie a soudobý výzkum všímavosti	317
11.7 Výcvik satiterapeutů	319
Shrnutí kapitoly	322
Domácí úkoly pro studenty	324
Literatura k této kapitole	325

Kapitola 12 – Kvalitativní výzkum a zakotvená teorie **326**

12 Kvalitativní výzkum a zakotvená teorie	328
12.1 Kontextuální zasazení: tři základní typy interpretující analýzy	329
12.2 Historické kořeny a epistemologické základy zakotvené teorie	331
12.2.1 Hermeneutická tradice	332
12.2.2 Pozitivistická tradice a formální obsahová analýza	334

12.3 Glasser-Straussova zakotvená teorie	335
12.4 Kódovací postupy zakotvené teorie	337
12.4.1 Otevřené kódování	338
12.4.2 Axiální kódování	340
12.4.3 Selektivní kódování	341
12.5 Konceptuální aparát a mechanismy zakotvené teorie	343
12.6 Zakotvená teorie v psychoterapeutickém výzkumu	345
12.7 Validita a rigoróznost kvalitativního výzkumu	347
12.8 Technologická podpora a e-learning	349
12.9 Kritická reflexe a limity zakotvené teorie	351
Shrnutí kapitoly	354
Domácí úkoly pro studenty	358
Doporučená literatura	359
Kapitola 13 – Autogenní trénink	360
13 Autogenní trénink	362
13.1 Život a dílo J. H. Schultze	363
13.2 Teoretická východiska autogenního tréninku	365
13.2.1 Relaxace a vegetativní nervová soustava	366
13.2.2 Autosugesce a pasivní koncentrace	368
13.2.3 Intelektuální kořeny metody	369
13.3 Principy a struktura nácviku	370
13.4 Tři stupně autogenního tréninku	372
13.4.1 Základní stupeň	372
13.4.2 Střední stupeň	374
13.4.3 Vyšší stupeň	375
13.5 Principy nácviku a role terapeuta	376
13.6 Indikace a kontraindikace	378
13.7 Empirická podpora autogenního tréninku	380
13.8 Autogenní trénink v psychoterapeutickém výcviku	382
13.9 Autogenní terapie a mezinárodní kontext	384
Shrnutí kapitoly	387
Domácí úkoly pro studenty	389
Literatura k této kapitole	390

Kapitola 14 – Skupinová práce se sny a s kruhy	391
14 Skupinová práce se sny a s kruhy	393
14.1 Přehled přístupů ke snům v psychoterapii	394
14.1.1 Freudova psychoanalýza a volné asociace	395
14.1.2 Perlsova gestalt terapie a projektivní práce	396
14.1.3 Knoblochova integrovaná psychoterapie a přenosové jevy	398
14.2 Sebepodrývající chování a cirkulární kauzalita	399
14.3 Model sebe podrývajícího kruhu a plus kruhu	401
14.3.1 Mínus kruh – kruh sebe podrývajícího chování	402
14.3.2 Plus kruh – kruh pozitivních výjimek	404
14.4 Techniky práce se sny v integrativním přístupu	405
14.4.1 Přehrávání snu ve skupině	406
14.4.2 Identifikace výroků a tvorba kruhů ze snu	407
14.5 Integrativní pohled – kruhy napříč psychoterapeutickými přístupy	408
14.6 Neurovědní základ práce se sny a s emocemi	411
14.7 Skupinová psychoterapie jako kontext pro práci se sny	412
14.8 Integrativní přístup a vzdělávání psychoterapeutů	414
Shrnutí kapitoly	417
Domácí úkoly pro studenty	420
Literatura k této kapitole	421
Závěr – komparace psychoterapeutických přístupů	422
Terminologický slovník	427
Doslov	450